

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

6 Vtrum delectationes tactus sint maiores delectationibus quæ sunt
secundum alios sensus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](#)

QVAEST. XXXI.

q.37. ar. 4.

sunt incorruptibilia: sed quò ad nos, delectationes corporales sunt magis uehemētes pp tria. Primo, qā sensibilia sunt magis nota quò ad nos, quām intellīgibilia. Secundo ēt, quia delectationes sensibiles, cū sunt passiones sensitū appetitus, sunt cū aliqua trāsmutatione corporali: quod non cōtingit in delectationibus spiritualibus, nisi per quandam redundantiam a superiori appetitu in inferiorem. Tertio, quia delectationes corporales appetuntur ut medicinæ quædam contra corporales defectus, uel molestias, ex quibus tristitia quædam consequuntur: unde delectationes corporales tristitia h̄mōi superuenient, magis sentiuntur, & per consequens, magis acceptantur, quām delectationes spirituales, quā non habent tristitias contrarias, ut infra dicetur.

A D R I M U M ergo dicendum, qā ideo plures sequuntur delectationes corporales: quia bona sensibilia sunt magis, & plurib. nota: & ēt quia homines indigent delectationibus, ut medicinis contra multiplices dolores, & tristitiae. Et cum plures hominū non possint attingere ad delectationes spirituales, qā sunt proprie virtutorum, consequens est, quod declinent ad corporales.

A D S E C V N D U M Dicendum, quod transmutation corporis magis cōtingit ex delectationib. corporalib. inquantū sunt passiones appetit⁹ seculisti.

A D T E R T I U M Dicendū, qā delectationes corporales sunt secundum partem sensitū, quā regulatur rōne, & ideo indigent temperari & refragari per rationem: sed delectationes spirituales sunt secundum mentem, quā est ipsa regula: unde sunt secundum seip̄as sobria & moderate.

**¶ Super quest. trigesi⁹
maprime articulū sextū.**

IN ar.6. aduerte, qā cum dī, qā delectationes tactūs sunt ad quas ordinantur concupiscentiæ naturales, pōt̄ tripliciter intelli-
gi. Primo cum præcī-
tū. Et 4.
di. 49. q. 3. ar.
ti. 1. q. 2. &
mal. q. 14. ar.
4. cor. & ad
2.

q.11. ro. 6.

c.10. tom. 5.

2.1. q. 15. ar.
3. cor. & q.
1. ar. 4. co. &
ad 3. & art.
7. cor. Et 4.
di. 49. q. 3. ar.
ti. 1. q. 2. &
mal. q. 14. ar.
4. cor. & ad
2.

¶ 37. ar. 4.

ut dī. qā delectationes tactūs sunt ad quas ordinantur concupiscentiæ naturales, pōt̄ tripliciter intelli-
gi. Primo cum præcī-
tū. Et 4.
di. 49. q. 3. ar.
ti. 1. q. 2. &
mal. q. 14. ar.
4. cor. & ad
2.

¶ 37. ar. 4.

ut dī. qā delectationes tactūs sunt ad quas ordinantur concupiscentiæ naturales, pōt̄ tripliciter intelli-
gi. Primo cum præcī-
tū. Et 4.
di. 49. q. 3. ar.
ti. 1. q. 2. &
mal. q. 14. ar.
4. cor. & ad
2.

ARTICVLVS VI.

Vtrum delectationes tactūs sint maiores delectationibus, quā sunt secundum alios sensus.

A D S E X T U M sic procedit. **V**r̄, qā delectationes, quā sunt secundum tactūm, nō sint maiores delectationibus, quā sunt secundum alios sensus. Illa enim delectatio uidetur esse maxima, qua exclusa, gaudium omne cestat: sed talis est delectatio quā est secundum uisum. Dicitur enim Tobie quinto. Quale gaudium erit mihi, qui in tenebris sedeo, & lumē celi non uideo? ergo delectatio, quā est per uisum, est maxima inter sensibiles delectationes.

T2. Præt. Vnicuique fit delectabilis illud, quod amat, ut Philosophus dicit in R. rhetor. * sed inter alios sensus maxime diliguntur uisus: ergo delectatio, quā est secundum uisum, est maxima.

T; Præt. Principiū amicitiae de-

lelectabilis, maxime est uisus: sed ca-

talis amicitiae est delectatio. ergo

secundum uisum uidetur esse ma-

xime delectatio.

S E D C O N T R A est, qā Philo-

sophus dicit in Eth. * qā maxime

delectationes sunt fīm tactūm.

R E S P O N. Dicendum, quod sū

ARTIC. VI.

cut iam dictum est, * Vnūquodque, in quantum amat, efficitur delectabile: sensus autem, ut dicitur in i. Met. * pp duo diliguntur, scilicet pp cognitionem, & pp utilitatem, unde & utroque mō contingit esse delectationem fīm sensum. Sed quia apprehendere ipsā cognitionem tanquam bonum quoddā, proprium est hominis: iō primæ delectationes sensum, quā sunt secundum cognitionē, sunt propria hominum: delectationes autem sensum, inquantū diliguntur propter utilitatem, sunt G communes omnibus animalib.

Si quia loquamur de delectatione sensus, quā est ratione cognitionis, manifestum est, quod secundum uisum est maior delectatio,

quā secundum aliquē alium se-
sum. Si autem loquamur de de-
lectatione sensus, quā est rōne utili-
tatis, sic maxima delectatio est

secundum tactūm. Vtilitas n. sen-
sibilium attenditur secundum or-
dinem ad conseruationem natu-
ræ animalis, ad hanc autem utili-
tatem propinquius se habent sen-
sibilia tactūs. Est enim tactus co-
gnoscitius eorum, ex quib. con-
sistit animal. s. calidi, & frigidī, &
humidi, & seci, & h̄mōi. unde se-
cundū hoc delectationes, quā sunt
secundum tactūm, sunt maiores,
quasi fini propinquiores: & pro-
pter hoc etiam animalia alia, quā
nō habent delectationē secundū
senſum, nō rōne utilitatis, nō de-
lectantur secundū alios sensus, ni-
si in ordine ad sensibilia tactūs.

Neque enim odoribus leporum canes gaudent: sed

cibatione: neque leo uoce bonis, sed comestione,

ut dicitur in tertio Ethicorum. *

Cum igitur delectatio tactūs sit maxima ratione utilitatis, delecta-

tionē autem uisus ratione cognitionis, si quis utramque comparare uelit, inueniet simpliciter delecta-

tionem tactūs esse maiorem delectatione uisus, se-
cundum quod consistit infra limites sensibilis de-
lectationis, quia manifestum est quod id, quod est na-

turale in unoquoque est potentissimum. Huiusmo-
di autem delectationes tactūs sunt, ad quas ordinā-

tur concupiscentiæ naturales, sicut cibi, & uenera,

& huiusmodi. Sed si consideremus delectationes

uisus secundum quod uisus deseruit intellectui, sic

delectationes uisus erunt potiores ea ratione, quā

& intelligibiles delectationes sunt potiores sensibili-

bus.

A D P R I M U M ergo dicendum, quod gau-

dium: sicut supra dictum est, * significat anima-

lem delectationem, & hāc maxime pertinet ad ui-

sum, sed delectatio naturalis magis pertinet ad ta-

ctūm.

A D S E C V N D U M Dicendum, quod uisus ma-

xime diliguntur propter cognitionem, eo quod mul-

tas rerum differentias nobis ostendit, ut ibidem di-

citur. *

A D T E R T I U M Dicendum, quod alio mō delecta-

est cā amoris carnalis, & aliomō uisio: nā delecto &

ma-

matione, sola naturali conuenientia, ut experientia testatur. Scđd igitur pīt intelligi se cūdū excellentiam, ut s. ad primas delectationes maxime ordinantur concupiscentiæ naturales: Et ex hoc hēt itēt author ex naturalitate, quia ex hoc qā naturale est potentissimum in uno quoque, magis naturalē est potentia; ac per hoc delectationes illae, ad quas per ordinantur cōcū pīcēntiæ naturales, iunt maiores. Pōt̄ et tertio dici, qā licet amē delectationes, s. tactūs, & uisus, s. tūlēcūndū se naturales manifestū se naturales cōcētiū, cōparat̄ tā adūcē, delectatio tactūs hēt rōnē animalis, & delectatio tactūs naturalis, quia tactūs fundamentum est & necessarium nature: uisus aut̄ ad bene ē posuerit aduenit. Et quia litera comparabat delectationem hominū duorum sensuū illā, qā tactūs est di-
fīnīx contra illā, ut naturale cōtra animalē, & huic sensui faciat cōparatua aduerbia in responsive ad primum in litera posita.

¶ Super

c. 12. p.
ex eo.
5. hētū

cajo

a prim.

ma-

maximè quæ est secundum tactum, est causa amicitiae delectabilis per modum finis: uisio autem est causa, sicut unde est principium motus, in quantum pruisum amabilis imprimitur species rei, quæ allicit ad amandum, & ad concupiscendum eius delectationē.

ARTICVLVS VII.

Vtrum aliqua delectatio sit non naturalis.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur, q̄ nulla delectatio sit innaturalis. Delectatio enim in affectibus animæ proportionatur quieti in corporibus: sed appetitus corporis naturalis non quietit nisi in loco connaturali. ergo nec quies appetitus animalis, quæ est delectatio, potest esse nisi in aliquo connaturali. nulla ergo delectatio est non naturalis.

¶ 2 Præt. Illud quod est contra naturam, est uiolentum: sed omne uiolentum, est contristans, ut dicitur in 5. Metaphysic. * ergo nihil, quod est contra naturam, est delectabile.

¶ 3 Præt. Constitui in propriam naturam, cùm sensitur, causat delectationem, ut patet in diffinitione Philosophi supra posita. * sed constitui in naturam, unicuique est naturale: quia motus naturalis est, qui est ad terminum naturalem. ergo omnis delectatio est naturalis.

SED CONTRA est, quod Philosophus dicit in 7. Ethic. * quid quædam delectationes sunt ægritudinales. & contra naturam.

RESPON. Dicēdum, q̄ naturale dicitur, quod est secundum naturam, ut dicitur in 2. Physic. * Natura autē in homine dupliciter sumi potest, Vno modo prout intellectus & ratio est potissime hominis natura: quia secundum eam homo in specie constitutus, & secundum hoc naturales delectationes hominum dici possunt, quia sunt in eo, quod conuenit homini secundum rationem: sicut delectari in contemplatione ueritatis, & in actib. uirtutum, est naturale hominum. Alio modo potest sumi natura in homine secundum quod conuiduit rationi, si id q̄ est cōhominī, & aliis, præcipue q̄ rationi non obedit: & secundum hoc ea, que pertinent ad conservationem corporis, uel secundum indiuīdū, vt cibis, potis, lectis, & huiusmodi: vel secundum speciem, sicut uenereorum usus dicuntur homini delectabilia naturaliter. secundum utrasque autem delectationes contingit aliquas esse innaturales, similierte loquendo, sed connaturales secundum qd. Cōtingit n. in aliquo indiuīdū corrumpi aliquod principiorum naturalium speciei: & sic id quod est contra naturam speciei, fieri per accidentis naturale huic indiuīdū: sicut huic aquæ calefacta est naturale, q̄ calefacit. Ita igitur contingit, quid id, quod est contra naturam hominis uel quantum ad rationem, uel quantum ad corporis conservationē, fiat huichomini connaturale propter aliquam corruptionem naturæ in eo existentem: quæ quidem corruptio potest esse uel ex parte corporis, sicut ex æridine, sicut febricitantibus dulcia uidentur amara & econuerso: sive propter malam complexionem, si cut aliqui delectantur in comeditione terre, uel carbonum, uel aliquorum huiusmodi: uel etiam ex parte animæ, sicut propter consuetudinem aliqui delectantur in comedendo homines, uel in coitu bestiarum, aut masculorum, aut aliorum huiusmodi, quæ non sunt secundum naturam humanam. Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum delectatio possit esse delectatio- ni contraria.

¶ Super quæst. trigesima- moprime articulum oīzatum.

ARticulo septimo omisso, circa octauum in responsive ad tertium, dubium occurrit: quia superius in quæstio. 30. art. se cundo dictum est, quid differentia obiecti secundum naturam facit materialem diuersitatem passionum: hic uero dicitur quid obiecta delectationum diversificant non solū materialiter, sed for maliter delectationem.

In post p̄z
dic. c. de op
delectationum di-
uersificant non folū
materialiter, sed for
maliter delectationem.

¶ Ad hoc dicitur breuiter, quid doctrinæ superiori non repugnat præfens: quoniam ibi didicimus, quid diuersitas obiecti secundum uirtutem causat diuersitatem passionum, non autem diuersitas secundum naturam. Et utrumque est uerum uniuersaliter i-

tex. 13. 20. 3.

¶ 3 Præt. Si delectationi contraria est delectatio, hoc non est nisi propter contrarietatem eorū in quibus aliquis delectatur: sed hec differentia est materialis: contrarietas autem est differentia secundum formam, ut dicitur in 10. Meta. * ergo contrarietas non est delectationis ad delectationem.

¶ 4. Metap.
tex. 13. E.
14. 10. 3.

SED CONTRA. Ea quæ se impediunt in eodem genere existentia secundum Philosophum sunt contraria: sed quædam delectationes se inueniunt in impedient, ut dicitur in 10. Ethicorum. Ergo aliquæ delectationes sunt contraria.

RESPON. Dicēdum, quid delectatio in affectionibus animæ, sicut dictum est, * proportionatur quieti in corporibus naturalibus. Dicuntur autem due quietes esse contraria, que sunt in contrariis terminis: sicut quies q̄ est sursum, ei quæ est deorsum, ut dicitur 5. Physic. * vñ & contingit in affectionibus animæ duas delectationes esse contrarias.

¶ cap. 3. inter
prin. & me-
diūm to. 5.
ar. 2. huius q̄.

AD PRIMVM ergo dicēdū, q̄ uerbum illud Philosophi, est intelligendum, secundum quod bonū & malum accipitur in uirtutibus & uitiiis: nam inueniuntur duo contraria uitia, nō autem inueniuntur uirtus contraria uirtuti. In aliis autem nil prohibet duo bona esse adiuicē contraria, sicut calidum & frigidū, quorū unū est bonū igni, alterū aquæ. Et p̄ hunc modū delectatio potest delectatioi contraria: sed hoc in bono uirtutis esse non potest, q̄a bonū uirtutis non accipitur, nisi per conuenientiam ad aliqd unū. l. rōnem.

li. 3. Physic.
tex. 54. 10. 2

AD SECUNDVM dicēdū, q̄ delectatio se habet in affectionibus animæ, sicut quies naturalis in corporibus: est n. in aliquo conuenienti, & quasi connaturali. Tristitia aut se habet sicut quies uiolenta. Tristabile n. repugnat appetitui animali. sicut locus quietis uolenti appetitui naturali: quieti aut naturali opponitur,

&

¶ Super